

การเกิดอุบัติเหตุจากการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุข
และพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อแบบ ยูนิเวอร์แซล พรีค่อชั่น
ของพยาบาลในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

นางสาววิภา กาวนากรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-633-735-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ACCIDENTAL EXPOSURE AND BEHAVIOR OF UNIVERSAL PRECAUTIONS
TECHNIQUES AMONG NURSES IN CHULALONGKORN HOSPITAL

MISS VIPA PHAWANAPORN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Science

Department of Preventive and Social Medicine

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-633-735-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเกิดอุบัติเหตุจากการให้บริการทางการแพทย์ และสาธารณสุขและ
พฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อแบบชุมชนในเวิร์กสเปซหรือชั้น ของพยาบาล
ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
โดย นางสาววิภา ภวานาภรณ์
ภาควิชา เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ นายแพทย์อ่องอาจ วิพุธศิริ

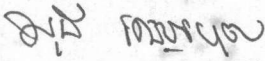

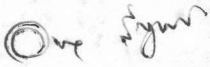
บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

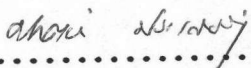
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ อุงสุวรรณ)

คณะกรรมการวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์นายแพทย์มูณี เศรษฐบุตร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์นายแพทย์อ่องอาจ วิพุธศิริ)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ภิรมย์ กมลรัตนกุล)

.....กรรมการ
(แพทย์หญิงนัทธ์วิมล ประเสริฐ)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

วิชา ภาวนากรรม : การเกิดอุบัติเหตุจากการให้บริการทางการแพทย์ และสาธารณสุขและ
พฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อแบบยูนิเวอร์แซลพรีคอสชันของพยาบาลในโรงพยาบาล
จุฬาลงกรณ์ (ACCIDENTAL EXPOSURE AND BEHAVIOR OF UNIVERSAL PRECAUTIONS
TECHNIQUES AMONG NURSES IN CHULALONGKORN HOSPITAL) อ.ที่ปรึกษา :
รศ.ดร.องอาจ วิพุทธศิริ, ศ.ภิรมย์ กมลรัตนกุล, 105 หน้า. ISBN 974-633-735-1

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา
อัตราการเกิดอุบัติเหตุจากการให้บริการทางการแพทย์ และศึกษาความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม
ป้องกันการติดเชื้อแบบยูนิเวอร์แซลพรีคอสชันของพยาบาลปฏิบัติงานการพยาบาล ในโรงพยาบาล
จุฬาลงกรณ์ เก็บข้อมูลระหว่างเดือน มกราคม 2539 ถึงเดือนมีนาคม 2539 โดยให้พยาบาลเป็น
ผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 489 ชุด และได้รับคืนจำนวน 445 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.0

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกิดอุบัติเหตุจากการให้บริการทางการแพทย์ ร้อยละ 79.8
ค่าเฉลี่ย 10.5 ครั้ง ต่อพยาบาล 1 คน ในรอบ 1 ปี กลุ่มตัวอย่างที่เคยเกิดอุบัติเหตุตั้งแต่ 5 ครั้งขึ้นไป
ร้อยละ 70.6 สิ่งที่เป็นสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุมากที่สุด คือ เลือดและสารคัดหลั่งของผู้ป่วย (ร้อยละ
38.7) รองลงมาได้แก่ อุปกรณ์ทางการแพทย์ประเภทเข็ม (ร้อยละ 25.3) ของมีคม (ร้อยละ 18.2)
และเครื่องแก้ว (ร้อยละ 17.8) กลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในหน่วยฉุกเฉินเกิดอุบัติเหตุสูงสุด ร้อยละ 85.7
รองลงมาคือกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานในห้องคลอด ร้อยละ 83.3 และมีการรายงานการเกิดอุบัติเหตุ
ครั้งล่าสุด เพียงร้อยละ 20.6 ผลการศึกษาเกี่ยวกับยูนิเวอร์แซลพรีคอสชัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้
อยู่ในเกณฑ์ดี (ร้อยละ 85.8) และมีเจตคติที่ดีต่อการป้องกัน (ร้อยละ 88.1) ส่วนการปฏิบัติใน
การป้องกันการติดเชื้อพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงร้อยละ 51.5 และระดับปานกลาง
ร้อยละ 40.7

ผลการศึกษา นี้ จะเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการดำเนินงานพัฒนาบุคลากรโดยการจัดอบรม
วิชาการด้านการป้องกันการติดเชื้อแบบยูนิเวอร์แซลพรีคอสชันแก่พยาบาลในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
ต่อไป

ภาควิชา.....เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม.....
สาขาวิชา.....สาขาเวชศาสตร์ชุมชน.....
ปีการศึกษา.....2538.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม.....

C745269 : MAJOR COMMUNITY MEDICINE

KEY WORD : ACCIDENTAL EXPOSURE / UNIVERSAL PRECAUTIONS TECHNIQUES / KNOWLEDGE / ATTITUDE / BEHAVIOR

VIPA PHAWANAPORN : ACCIDENTAL EXPOSURE AND BEHAVIOR OF UNIVERSAL PRECAUTIONS TECHNIQUES AMONG NURSES IN CHULALONGKORN HOSPITAL. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. ONG-ARJ VIPUTSIRI, Ph.D., PROFESSOR PIROM KAMOLRATANAKUL, 105 pp. ISBN 974-633-735-1

A cross-sectional descriptive study was conducted. The objectives were to determine accidental exposure rate and specific knowledge, attitudes and behavior regarding universal precautions among Chulalongkorn hospital nurses. Self-administered questionnaire technique was used to obtain 445 returns questionnaires out of 489. The study conducted during January to march 1996.

The results of the study founded that accidental exposure rate was 79.8 percent per year among the nurse respondents and average 10.5 times per nurse per year. Ranking common causes of the exposure were blood and body fluid (38.7%) needle (25.3%) sharp metal equipments (18.2%) and broken glasses (17.8%). Age between 26-30 years was the highest exposure rate among the nurse respondents. Nurse respondents who work at emergency unit had accidental exposure rate 85.7% and at delivery room (83.3%) stated higher exposure rate than the other locations. Only 20.6% of the accidental exposure nurses formally reported their last exposure. For knowledge of universal precautions the nurses were received good scoring (85.8%) and also the attitude on universal precautions (88.1%). In terms of practice on universal precautions guides, the nurse indicated high level of practice (51.1%) and modulate level of practice (40.7%)

The findings should be useful for revising the training curriculum regarding universal precautions and refreshing Chulalongkorn hospital nurses in the future.

ภาควิชา.....เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
สาขาวิชา.....เวชศาสตร์ชุมชน
ปีการศึกษา.....2538

ลายมือชื่อนิสิต.....*ณัฏฐา ทองกรศรี*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*Ony Thumw.*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....*[Signature]*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างยิ่ง จากบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์นายแพทย์อ่องอาจ วิบุษศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ศาสตราจารย์นายแพทย์ภิรมย์ กมลรัตนกุล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการวิจัยมาด้วยดีตลอด นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ

1. รองศาสตราจารย์นายแพทย์มณี เศรษฐบุตร
หัวหน้าภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม
2. ศาสตราจารย์แพทย์หญิงเต็มศรี ชานิจารกิจ
3. แพทย์หญิงพิภตร์วิมล ประเสริฐ
4. อาจารย์ สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ

ที่กรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำทางด้านสถิติ ข้อมูล เนื้อหาต่างๆเกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณหัวหน้าและรองหัวหน้าแผนกพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้ด้วย

นางสาววิภา ภาวนาภรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ทั่วไป.....	8
วัตถุประสงค์เฉพาะ.....	8
สมมติฐาน.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	9
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	9
คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย.....	10
กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	12
2. ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
สภาพปัญหาของโรคที่ติดต่อทางเลือดและสหรน้ำจากร่างกาย.....	13
หลักการทั่วไปของ Universal Precautions.....	15
แนวทางปฏิบัติตามหลักการ Universal Precautions.....	16
ผลดีของการปฏิบัติตามหลักการ Universal Precautions.....	24
แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรม.....	26

สารบัญ (ต่อ)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	31
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	35
รูปแบบการวิจัย.....	35
ประชากรและตัวอย่าง.....	35
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	41
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
4. ผลการวิจัย.....	44
หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรศึกษา.....	45
หมวดที่ 2 ประวัติการเกิดอุบัติเหตุที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อระหว่าง ปฏิบัติงานพยาบาล.....	48
หมวดที่ 3 ข้อมูลความรู้ด้านการป้องกันการติดเชื้อแบบ Universal Precautions.....	56
หมวดที่ 4 เจตคติของพยาบาลต่อการป้องกันการติดเชื้อแบบ Universal Precautions.....	60
หมวดที่ 5 พฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อแบบ Universal Precautions.....	63
หมวดที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ทำการศึกษา..	68
5. อภิปราย ผลสรุป ผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	77
อภิปรายผลการวิจัย.....	77
สรุปผลการวิจัย.....	80
ข้อเสนอแนะ.....	84
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	85

สารบัญ (ต่อ)

รายการอ้างอิง.....	86
ภาคผนวก ก. การประเมินคุณภาพของเครื่องมือ.....	93
ข. แบบสอบถาม.....	94
ประวัติผู้วิจัย.....	105

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 2.1	เปรียบเทียบการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี และไวรัสเอชไอวี จากการปฏิบัติงาน.....	15
ตารางที่ 2.2	การใช้เครื่องป้องกันในการปฏิบัติงานจำแนกตามสภาวะการเกิด เลือดออกของผู้ป่วยและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติ.....	21
ตารางที่ 2.3	ตัวอย่างการเลือกใช้เครื่องป้องกัน (Protective Barriers) ตามกิจกรรมการพยาบาล.....	22
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูล ประชากร.....	45
ตารางที่ 4.2	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจำนวนครั้งของ การเคยเกิดอุบัติเหตุ ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อระหว่างปฏิบัติงานการ พยาบาลในรอบปีที่ผ่านมา.....	48
ตารางที่ 4.3	แสดงจำนวนครั้งและร้อยละของจำนวนครั้งของการเกิดอุบัติเหตุจำแนก ตามสิ่งที่เป็นสาเหตุ รอบปีที่ผ่านมา	49
ตารางที่ 4.3.1	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เกิดอุบัติเหตุจำแนกตาม ความถี่ของการเกิดอุบัติเหตุและสิ่งที่เป็นสาเหตุในรอบปีที่ผ่านมา..	50
ตารางที่ 4.4	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เคยเกิดอุบัติเหตุจำแนก ตามการรายงานและไม่รายงาน การเกิดอุบัติเหตุที่เสี่ยงต่อการ ติดเชื้อครั้งล่าสุด ในรอบปีที่ผ่านมา	52
ตารางที่ 4.4.1	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่เคยเกิดอุบัติเหตุจำแนก ตามเหตุผลที่ไม่ได้รายงานการเกิดอุบัติเหตุที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อครั้ง ล่าสุดในรอบปีที่ผ่านมา	53
ตารางที่ 4.5	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการ เคยเห็น และไม่เคยเห็นใบรายงานอุบัติเหตุระหว่าง ปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงาน ที่ปฏิบัติงานการพยาบาล.....	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

		หน้า
ตารางที่ 4.6	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการปฏิบัติ ตัวภายหลังการเกิดอุบัติเหตุที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อครั้งล่าสุด.....	55
ตารางที่ 4.7	แสดงร้อยละของคำตอบด้านความรู้การป้องกันการติดเชื้อแบบ Universal Precautions ในการปฏิบัติงาน การพยาบาลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายชื่อ.....	56
ตารางที่ 4.8	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับ ความรู้ด้านการป้องกันการติดเชื้อแบบ Universal Precautions.....	59
ตารางที่ 4.9	แสดงร้อยละของคำตอบด้านเจตคติเกี่ยวกับการป้องกัน การติดเชื้อแบบ Universal Precautions ในการปฏิบัติงาน การพยาบาลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายชื่อ.....	60
ตารางที่ 4.10	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับ ของเจตคติ.....	62
ตารางที่ 4.11	แสดงร้อยละของคำตอบด้านพฤติกรรมการป้องกัน การติดเชื้อแบบ Universal Precautions ในการปฏิบัติงาน การพยาบาลของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามรายชื่อ.....	63
ตารางที่ 4.12	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการปฏิบัติ ในการป้องกันการติดเชื้อแบบ Universal Precautions.....	67
ตารางที่ 4.13	แสดงร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามลักษณะทั่วไป และการเคยเกิด/ไม่เคยเกิดอุบัติเหตุที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อใน การปฏิบัติงานการพยาบาล ในรอบปีที่ผ่านมา.....	68
ตารางที่ 4.14	แสดงจำนวนและร้อยละของจำนวนครั้งของการเกิดอุบัติเหตุในรอบปี ที่ผ่านมา จำแนกตามอายุ ระยะเวลาปฏิบัติงานและสถานที่ปฏิบัติงานของ กลุ่มตัวอย่าง	72

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.15	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างระดับการปฏิบัติในการป้องกันการติดเชื้อแบบ Universal Precautions กับการเกิดอุบัติเหตุที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ ในรอบปีที่ผ่านมา	74
---------------	---	----